

Pla “Barcelona, ciutat amigable amb les persones grans 2022-2030”

Pla
Novembre 2022

Departament de Promoció
de les Persones Grans
Direcció de Serveis
d'Infància, Joventut i
Persones Grans.
Àrea de Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI

**Ajuntament
de Barcelona**

Sumari

Presentació	4
1 Introducció	6
2 Marc conceptual	8
2.1 La longevitat com a factor de l'envelliment demogràfic	8
2.2 Les ciutats amigables	9
2.3 Les persones grans	11
3 Pla “Barcelona, ciutat amigable amb les persones grans”	19
3.1 Eixos estratègics	20
4 Governança del pla	27
5 Compromís Barcelona amigable amb les persones grans	28

Presentació

Barcelona es troba immersa en un canvi de model urbà: l'emergència climàtica, els nous mitjans de mobilitat, el canvi en la piràmide d'edats, la desigualtat, les noves necessitats de socialització, etcètera, exigeixen, forçosament, canvis en la generació de polítiques públiques i en la definició de reptes socials.

La intergeneracionalitat, la interseccionalitat i la transversalitat no són només paraules complexes de l'àmbit de la gestió pública, sinó que esdevenen fites estratègiques si veritablement s'ambiciona una ciutat més a mida de les persones, de totes, i que alhora respongui als grans reptes globals: des de la crisi climàtica fins a la lluita contra la desigualtat.

Barcelona ja es troba plenament immersa en aquest canvi de fer-se a si mateixa més a mida de les persones. Hi ha diversos plans i estratègies, tots en marxa en diferents fases d'execució, que treballen coordinadament sota aquest concepte ampli d'humanitzar l'entorn urbà, l'espai on la ciutadania desenvolupa el seu projecte de vida:

- El pla Barcelona Interculturalitat
- El Pla d'accessibilitat universal
- L'estratègia "Barcelona per l'accessibilitat universal"
- El pla "Barcelona ciutat jugable"
- El Pla d'infància
- El Pla Jove
- La Mesura per a l'impuls ètic de la intel·ligència artificial
- L'Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment
- L'Estratègia municipal contra la soledat

Ara es proposa endegar el **Pla d'amigabilitat per a les persones grans**, un pla que, coordinat amb la resta, ha de permetre, sobretot, desplegar actuacions en matèria de promoció de les persones grans que posin èmfasi en els punts forts que aporta la ciutat en favor de l'autonomia d'aquest grup de persones (la xarxa d'equipaments de persones grans o el nombre important d'entitats de persones grans, entre altres) i que alhora vetllin per prevenir els riscos que la societat mateixa planteja (l'edatisme, la infantilització, el paternalisme, etcètera).

L'ambició és fer de Barcelona una ciutat més amiga de les persones, de totes, i és per això que aquest pla esdevé necessari: en primer lloc, perquè cal situar nous horitzons en matèria de promoció de les persones grans, uns horitzons que s'han d'ampliar i complementar amb els debats, les deliberacions i les conclusions de la propera convenció "Les veus de

les persones grans” de Barcelona, que se celebrarà durant el primer trimestre del 2023; i, en segon lloc, perquè el concepte amigabilitat amplia l’objecte de la política pública i ja no es tracta només de treballar per a, des de i amb les persones grans, sinó que cal treballar i fer anàlisi dels entorns on les persones grans es mouen en la seva condició de persones ciutadanes i veïnes de Barcelona.

En paraules del filòsof francès Pascal Bruckner,¹ “els avenços de la ciència mèdica no ens han perllongat la vida, sinó que ens han perllongat la vellesa” i cal, doncs, omplir de vida aquests anys de vellesa que s’han guanyat, entenent vida no com la mera existència sinó com l’existència amb sentit, amb finalitats diverses. I és feina de tothom de fer-ho possible, també des de l’àmbit públic, que ha de ser capaç d’oferir a la ciutadania polítiques de promoció de les persones que empoderin, és a dir, de dotar les persones d’eines i recursos per fer un ús profitós de la pròpia llibertat i de la vida.

Joan Ramon Riera i Alemany

Regidor d’Infància, Joventut, Persones Grans i Persones amb Discapacitat

1 Bruckner, Pascal (2021). *Un instante eterno. Filosofía de la longevidad* Madrid: Siruela.

1 Introducció

Al llarg dels anys les societats del benestar, amb sistemes més o menys desenvolupats, han impulsat polítiques socials per donar resposta a les necessitats de la ciutadania. El desenvolupament tradicional de les polítiques socials s'ha basat en àmbits d'acció, és a dir, polítiques sectorials estructurades a l'entorn dels grans sistemes: salut, educació, serveis socials, garantia de rendes, habitatge i ocupació. Dins aquests sistemes sovint s'han fragmentat les polítiques segons unes necessitats concretes (com seria el cas del sistema de serveis socials, que estructura la seva cartera per col·lectius) o per les característiques de les persones: edat (infància, persones grans), sexe (dones), origen (persones migrants).

L'Ajuntament de Barcelona ha desenvolupat el seu paper de lideratge en la definició i la implantació de polítiques socials a la ciutat seguint aquest esquema, però en els darrers anys sorgeix amb força la necessitat de superar aquesta visió fragmentada de les polítiques socials i fer una proposta més integrada, que posi les persones en el centre de les polítiques i, sobretot, més vinculada a l'espai urbà de la ciutat mateixa i que transformi aquest espai per fer-lo més amable i més habitable per a les persones.

En línia amb aquest canvi d'orientació de les polítiques i per donar resposta al procés de longevitat, l'any 2018 s'aprova l'Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment, que duu com a lema "Una ciutat per a tots els cicles de vida". El canvi de paradigma passa per orientar les polítiques per a l'envelliment vers tot el cicle de la vida de les persones, en la mesura que s'assumeix el principi que les condicions en què viuran les persones grans depenen de com ha estat la seva vida anterior; així doncs, cal pensar les ciutats des d'aquesta perspectiva global del cicle de vida en la qual cal incloure aspectes tan diversos i essencials per al desenvolupament humà com les oportunitats educatives, l'accés al mercat laboral i les seves condicions, l'origen de les persones i la seva relació amb els llocs d'origen, l'accés a l'habitatge i els vincles amb la comunitat, la participació, l'accés als serveis de salut i socials, o l'accessibilitat en l'espai públic, entre altres elements clau.

En el tombant del segle XXI el concepte d'*amigabilitat* va començar a aparèixer amb certa força en organismes internacionals: les ciutats amigues de les persones grans impulsades per l'Organització Mundial de la Salut i les ciutats amigues dels infants impulsades per la UNICEF, que han promogut la creació de xarxes internacionals de les quals Barcelona és membre. Aquestes iniciatives tenen en comú promoure la implantació de polítiques que facilitin la vida quotidiana de les persones grans i dels infants a les ciutats junt amb una participació activa en la vida comunitària, i el corresponent reconeixement del rol que cadascun d'aquests grups exerceixen a la ciutat.

Partint d'aquest plantejament integral de ciutat amigable, de ciutat per ser viscuda per les persones, es planteja aquest pla "Barcelona, ciutat amigable amb les persones grans".

La ciutat de Barcelona forma part de la Xarxa Mundial de Ciutats i Comunitats Amigables amb les Persones Grans, impulsada per l'Organització Mundial de la Salut (OMS, d'ara endavant), que té la finalitat d'aconseguir que les ciutats i les comunitats s'esforcin per ser cada vegada més amigables amb l'edat i que vol:

- Inspirar un canvi en mostrar el que es pot fer i com es pot fer.
- Connectar ciutats i comunitats de tot el món per facilitar l'intercanvi d'informació i experiència.
- Donar suport a les ciutats i les comunitats perquè trobin solucions adients, innovadores i basades en evidències.

Els entorns socials i físics són determinants clau per a un envelliment saludable i una vida independent a les comunitats; el concepte d'envelliment actiu, promogut per l'OMS (2002), es definia com "el procés d'optimització de les oportunitats de salut, participació i seguretat amb la finalitat de millorar la qualitat de vida a mesura que les persones envelleixen" (OMS, 2002, p. 79), però ja en l'Estratègia per l'envelliment actiu de l'OMS es plantejava un abordatge de l'envelliment des de la perspectiva del cicle vital de les persones i es reconeixia que les persones grans no són un grup homogeni i que la diversitat tendeix a incrementar amb l'edat.

2 Marc conceptual

2.1 La longevitat com a factor de l'envelliment demogràfic

L'envelliment demogràfic és un fenomen global que es caracteritza per ser “un canvi en l'estructura per edats que provoca un augment de l'edat mitjana del conjunt” (Pérez Díaz, 2006, p. 5). Aquest fenomen és el resultat de canvis profunds en les condicions de vida de les persones al llarg de més d'un segle; el canvi en la distribució de l'estructura d'edats no és un fenomen recent sinó que s'inicia a principis del segle xx i és fruit de l'evolució de les polítiques de salut pública i del desenvolupament econòmic (OMS, 2002, p. 6).

Per canviar l'estructura d'edats d'una societat cal un període llarg de temps en el qual es consoliden les tendències de dos fenòmens:

- El descens dels naixements: des del principi del segle xx la taxa de natalitat² té una tendència descendent; a Espanya durant el segle xx es redueix a una quarta part de la taxa de l'inici del segle (Cabré, Domingo i Menacho, 2002, p. 6); Europa i el món segueixen tendències similars.
- L'increment de l'esperança de vida o longevitat: l'impacte sobre la vida de les persones dels avenços en matèria de salut i sanitat i la millora general de les condicions de vida han donat lloc a un increment sostingut de l'esperança de vida. A Espanya, des de l'inici del segle xx fins al 2021, l'esperança de vida s'ha multiplicat per 2,4 (el 1900 estava en 34,8 anys i actualment està en 83,06, i arriba a 85,8 en les dones (INE, 2022b; Moreno Cullèll, 2011). A Catalunya, l'increment és el mateix, ja que l'any 1900 l'esperança de vida era de 35,5 anys i l'any 2021 arriba a 83,3 en general, i a 86,1 en el cas de les dones (INE, 2022a; Moreno Cullèll, 2011). A Barcelona, en el quinquenni 2015-2019 l'esperança de vida ha arribat a 87,3 anys en les dones i a 81,4 anys en els homes;³ a més d'un increment sostingut, també s'observa una disminució en la diferència de l'esperança de vida entre homes i dones, que en vint anys ha passat de 7,5 a 5,7 anys (ASPB, 2021)

Des de la perspectiva del Pla d'amigabilitat ens centrarem en el concepte de la *longevitat*, és a dir, l'allargament de la vida de les persones. Fins fa molt poc aquest concepte es plantejava únicament en termes de problemes i dificultats i se centrava en els costos que podia tenir per a la societat l'atenció de més persones grans; aquestes anàlisis sovint es fonamenten en una visió que equipara la vellesa amb la incapacitat, la improductivitat i, per tant, la despesa.

² La taxa de natalitat, o taxa bruta de natalitat, és el nombre de naixements per cada 1.000 habitants.

³ En les dades estadístiques de Barcelona no hi apareix encara reflectit l'efecte de la pandèmia per la covid-19, que sí que es pot veure a les estadístiques de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) que mostren una davallada l'any 2020 i que l'any 2021 se situen en el nivell del 2017 (INE, 2022a).

Tanmateix, darrerament han sorgit noves veus que reivindiquen la riquesa que suposa la longevitat i, per tant, la importància de les persones grans per al conjunt de la societat. A la fi, la longevitat ha estat fruit d'una lluita sense descans al llarg de la història, i especialment en el darrer segle, contra les malalties, per la millora de la salut i de la qualitat de vida. Aquests esforços s'han vist plasmats en aquest allargament de la vida i ara és el torn de modificar les polítiques per adaptar-se a aquesta nova realitat.

D'una banda, es continua associant la vellesa a una determinada edat; la xifra dels 65 anys encara marca la frontera entre l'adultesa i la vellesa. Aquesta edat es pren com a referència perquè el mercat laboral ha estat qui marcava el caràcter productiu de les persones envers la societat i els 65 anys eren l'edat de la jubilació, de manera que hi ha una associació entre la inactivitat laboral i la improductivitat social. Més enllà de les modificacions que s'estan fent en l'edat de la jubilació, val a dir que és molt rellevant no sols la modificació de l'esperança de vida en néixer, que a la província de Barcelona ha passat de 77,2 anys el 1990 a 83,4 l'any 2020 de mitjana (Idescat, 2021), sinó l'esperança de vida en bona salut en néixer, que també s'ha anat incrementant gradualment i el 2020 s'ha situat en 68,1 anys per a les dones i en 67,5 anys per als homes (Informe de salut de Catalunya, 2020).

Cal, doncs, afrontar la longevitat com una oportunitat per a les societats: les persones de més de 65 anys tenen una esperança de vida de pràcticament vint anys, és a dir, una quarta part del total de la vida de les persones, i, per tant, és necessari incorporar-les des d'una perspectiva de participació activa en la societat i, sobretot, de reconeixement del valor que aporten a la comunitat tant pel que fa a les relacions socials, la creació i el manteniment de xarxes primàries com des d'un punt de vista econòmic, ja que aquest grup de població esdevé important en el consum de productes i serveis d'una gran diversitat.

2.2 Les ciutats amigables

El concepte d'*amigabilitat* vinculat a les ciutats apareix en el context de la creació de la Xarxa Mundial de Ciutats i Comunitats Amigables amb les persones grans i es pot definir com una concepció de la ciutat, físicament i socialment, que facilita a les persones grans una vida autònoma en el seu entorn habitual. Podríem definir més concretament aquest concepte com "qualitat dels entorns, polítiques, serveis, activitats, comunitats, espais, localitats o estructures que facilita el funcionament i la vida de determinades persones o d'una diversitat de persones" (Fantova, 2021).

Des dels primers documents sobre l'envelliment actiu promoguts per l'OMS, ja es planteja la idea que l'envelliment no és únicament una situació en la qual les persones es troben quan arriben a una determinada edat, sinó que l'envelliment forma part del cicle vital i les condicions en què les persones vivim al llarg de la vida condicionaran la forma com enveïm.

Quan parlem de models de ciutat, hi ha un terme que ha guanyat pes en els darrers anys i és el de *ciutat intel·ligent* (*smart city*), entesa com la ciutat que té un desenvolupament urbà basat en la sostenibilitat i que és capaç de respondre de forma adient a les necessitats de les institucions, les empreses i les persones que hi habiten. Es fonamenta en l'ús dels avenços tecnològics al servei de la ciutat; possiblement l'aspecte més conegut és el que té a veure amb els beneficis i el desenvolupament econòmic de la ciutat, tot i no ser l'únic.

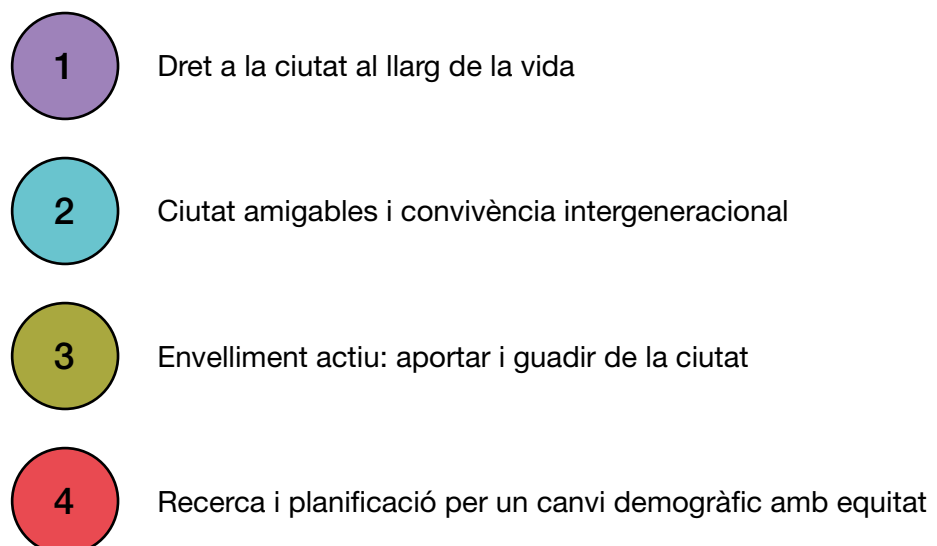
En el marc de l'ús dels avenços tecnològics sorgeix un nou concepte que ha de ser una referència en el disseny i el desenvolupament del Pla d'amigabilitat: l'*humanisme tecnològic*, que defensa l'ús responsable de les innovacions tecnològiques en benefici de la societat, és a dir, que les tecnologies han d'estar al servei de les persones, han d'ajudar-les en les seves vides i no esdevenir un mur que dificulti l'accés de les persones als serveis i, per tant, al gaudi dels seus drets.

Aquesta visió de l'humanisme tecnològic és especialment rellevant si ens referim a persones de generacions que no han tingut accés a les tecnologies fins a edats més o menys avançades, de generacions en què la digitalització no va formar part dels processos educatius i de socialització. Apostar per un humanisme tecnològic suposa posar totes les persones en el centre de la innovació i dissenyar les tecnologies (especialment les aplicacions tecnològiques que els permeten relacionar-se amb les administracions, accedir als serveis i garantir el gaudi dels seus drets) pensant en les generacions que estan més allunyades de la tecnologia i, en tot cas, acompanyar la ciutadania en el procés de transformació digital que vivim com a societat.

En aquesta línia, pren una rellevància especial el concepte de l'*accessibilitat universal*, entesa com el conjunt de característiques que han de complir els entorns i altres contextos per garantir a totes les persones l'accés, la utilització, la comprensió i el gaudi de les tecnologies d'una manera normalitzada, eficient, còmoda i segura. El concepte d'*accessibilitat* va néixer vinculat a la superació de les barreres físiques que condicionen la mobilitat de les persones; però l'*accessibilitat universal* supera aquesta visió limitada i s'estén a tots els àmbits i s'orienta a totes les persones, independentment de si pateixen una discapacitat de qualsevol tipus, a fi que puguin continuar utilitzant-los d'una manera autònoma, segura i sense problemes. L'*accessibilitat universal* és un concepte vinculat al d'*usabilitat*, que és la capacitat d'un bé, un servei o un entorn de ser usat de forma fàcil i pràctica per qualsevol persona. L'*accessibilitat universal*, doncs, inclou aspectes físics i també comunicatius.

El complement als aspectes tecnològics, comunicatius i físics ens el proporcionen les propostes de les ciutats amigables, més centrades en l'aspecte social de la ciutat: el factor humà, la participació, la vinculació entre persones. Perquè, des d'aquesta perspectiva, construir una ciutat amigable amb les persones grans significa construir una ciutat que ho és per a totes les persones, en tots els seus cicles vitals. L'Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment de la ciutat de Barcelona s'estructura en quatre eixos i dos fan referència, precisament, a aquest concepte d'*amigabilitat*: "Dret a la ciutat al llarg de la vida" i "Ciutat amigable i convivència intergeneracional".

Il·lustració 1. Eixos de l'Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment 2018-2030

D'acord amb l'estratègia, el dret a la ciutat al llarg de la vida combina aspectes diversos: des del dret a l'habitatge fins al dret a viure en una comunitat on poder establir vincles, passant pel dret a gaudir d'espais segurs i saludables. Aquests drets han de poder ser gaudits al llarg de tota la vida, perquè contribuiran a un envelliment més saludable. A més, en el cas de les persones grans, cal incorporar les adaptacions necessàries de la llar, així com els serveis de proximitat per facilitar la màxima autonomia de totes les persones.

Quant al segon eix, “Ciutat amigable i convivència intergeneracional”, planteja la necessitat de repensar la ciutat i, especialment, el disseny dels serveis i els equipaments, sovint concebuts des d’una perspectiva edatista (que separa els públics objectius per edats), fet que contribueix a segregar les persones per motius d’edat i sense tenir altres criteris en compte. En aquest sentit, l’Estratègia planteja la necessitat de crear espais intergeneracionals que reconeixin les necessitats diferents d’homes i dones. Aquest eix parteix de la premissa que una ciutat amable amb les persones grans també serà una ciutat amable amb persones de totes les edats; així, un disseny d’accessibilitat universal facilitarà la mobilitat, l’atenció centrada en les persones promourà una atenció basada en els drets i el reconeixement dels individus, i una atenció respectuosa i cordial contribuirà a l’empoderament de les persones.

L’Organització Mundial de la Salut (OMS, 2007) defineix vuit àrees temàtiques de les ciutats amigables amb les persones grans:

- Respecte i inclusió social: té a veure amb la percepció i el tracte de la societat envers la gent gran.
- Participació cívica i ocupació: inclou l’activitat de voluntariat i també el treball remunerat quan les persones no poden jubilar-se.
- Comunicació i informació: l’accés a la informació i la comunicació i la importància de mantenir-se connectat amb esdeveniments i persones.
- Serveis comunitaris i de salut: s’identifiquen com serveis vitals per al manteniment de la salut i la independència dins la comunitat.
- Espais a l’aire lliure i edificis: les condicions de l’entorn físic i dels edificis públics té un impacte important sobre la mobilitat, la independència i la qualitat de vida de les persones grans.
- Transport: l’accessibilitat física i econòmica s’identifica com un factor clau per a l’envelliment actiu.
- Habitatge: és un element essencial per a la seguretat i el benestar; és un factor sinèrgic.
- Participació social: es defineix com la participació en activitats comunitàries, familiars i socials i es relaciona directament amb la possibilitat que la gent gran continuï gaudint de respecte i estimació.

Cal abordar totes aquestes àrees per construir una ciutat amigable amb les persones grans, que, alhora, configura una ciutat més amigable per a tothom.

En síntesi, l’amigabilitat de les ciutats és un benefici per a totes les persones que viuen a la ciutat, més enllà de la seva edat, perquè es prenen com a patró les persones que requereixen o poden requerir més suports i aquesta concepció facilita la vida de tota la resta.

2.3 Les persones grans

Les persones grans són un grup de població que es caracteritza per compartir el període en què van néixer i, per tant, l’edat que tenen en un determinat moment i que fixa com a línia imaginària la que ha estat l’edat de jubilació en l’àmbit laboral.⁴ Ara bé, l’edat és només un dels elements que construeixen la identitat de les persones: hi ha molts altres elements que influeixen en la manera com viuen les persones i, per tant, com envelleixen.

En l’actualitat, els canvis en les condicions de vida de les persones i també les experiències viscudes i la mirada que les persones tenen de si mateixes fan que hi hagi divergències en la conceptualització pròpia de les “persones grans”: d’una banda, hi ha la visió que les persones grans mateixes tenen de la seva etapa vital i, de l’altra, la visió que, des de la definició i la construcció dels serveis, es té d’aquestes persones.

⁴ Aquest és el criteri que se segueix en el context cultural europeu; a escala mundial, des de l’OMS es planteja l’envelliment a partir dels 50-55 anys.

Sovint la definició de les persones grans es fa des d'una mirada homogeneïtzadora i molt centrada en les limitacions, mentre que és necessari reconèixer l'increment substancial de persones grans, és a dir, a partir de 65 anys, que es mantenen actives i saludables durant un llarg període de temps i que, per tant, requereixen una oferta de serveis orientada a la promoció de les seves capacitats.

Introduint una perspectiva interseccional en l'anàlisi del grup de persones grans obtindrem una visió més àmplia de la diversitat que el caracteritza. La *interseccionalitat* és un concepte que recull la multiplicitat de dimensions (més enllà de la classe, l'origen, el gènere i l'ètnia, que solen ser les més habituals en les anàlisis) que conflueixen en les relacions socials i en la formació de les persones i que es tradueixen en eixos que defineixen posicions de privilegi o de discriminació segons el context. Una de les seves aportacions més rellevants és que posa de manifest que la confluència de discriminacions en una persona o en un grup té un efecte multiplicador.

Aquesta perspectiva, aplicada a l'anàlisi de la gent gran (amb el criteri d'edat), permet reconèixer la gran diversitat de situacions que viu aquest grup. Cal tenir en compte que fins i tot l'edat, el criteri bàsic d'identificació de les persones grans, presenta una diversitat pel fet que l'esperança de vida s'allarga i que, en allò que abans (fa poques dècades) era un grup homogeni format per una generació,⁵ en l'actualitat hi conflueixen membres de dues generacions, amb tots els efectes que això té quant a la construcció social de la identitat, ja que procedeixen de moments històrics i socials molt diferents.

D'una banda, hi ha l'anomenada *generació silenciosa* que englobaria les persones nascudes entre el 1928 i el 1948, amb unes vides marcades per la guerra i la dictadura; són una generació que ha viscut l'escassetat, per a qui la família ha estat el suport principal, afectada per la bretxa digital i que opta per les comunicacions personals en les seves relacions.

D'altra banda, hi ha la generació anomenada del *baby boom*, que inclou les persones nascudes entre el 1949 i el 1968. És una generació que presenta algunes diferències entre les persones nascudes en la dècada dels cinquanta i les dels seixanta, però tenen en comú haver viscut en un moment de creixement econòmic, amb més contacte amb l'exterior i també més facilitats per accedir a la formació i la qualificació professional. Van participar en les lluites per la recuperació de les llibertats i han liderat canvis socials molt significatius quant a llibertats i drets individuals i socials. És una generació més digital, amb més ús de les TIC i les xarxes socials.

Però, si continuem amb l'anàlisi interseccional, observarem que hi ha diferències per sexe, per nivell educatiu, per relació mantinguda amb el mercat laboral, per nivell de renda (sovint derivada de la relació mantinguda amb el mercat laboral), per origen, per orientació sexual, per composició familiar, entre altres dimensions, cosa que ens dona una idea de la diversitat que conté el grup poblacional de les persones grans.

La diversitat en la configuració d'aquest grup dona lloc a una multiplicitat de necessitats que han de tenir respostes diverses. Apuntem algunes de les necessitats principals:

- Relacionades amb l'autonomia personal
- Relacionades amb l'autonomia funcional
- Relacionades amb la xarxa relacional (soledat, suports)
- Relacionades amb la seguretat
- Relacionades amb la cura i l'autocura
- Relacionades amb la implicació social
- Relacionades amb el reconeixement
- Relacionades amb el nivell de rendes

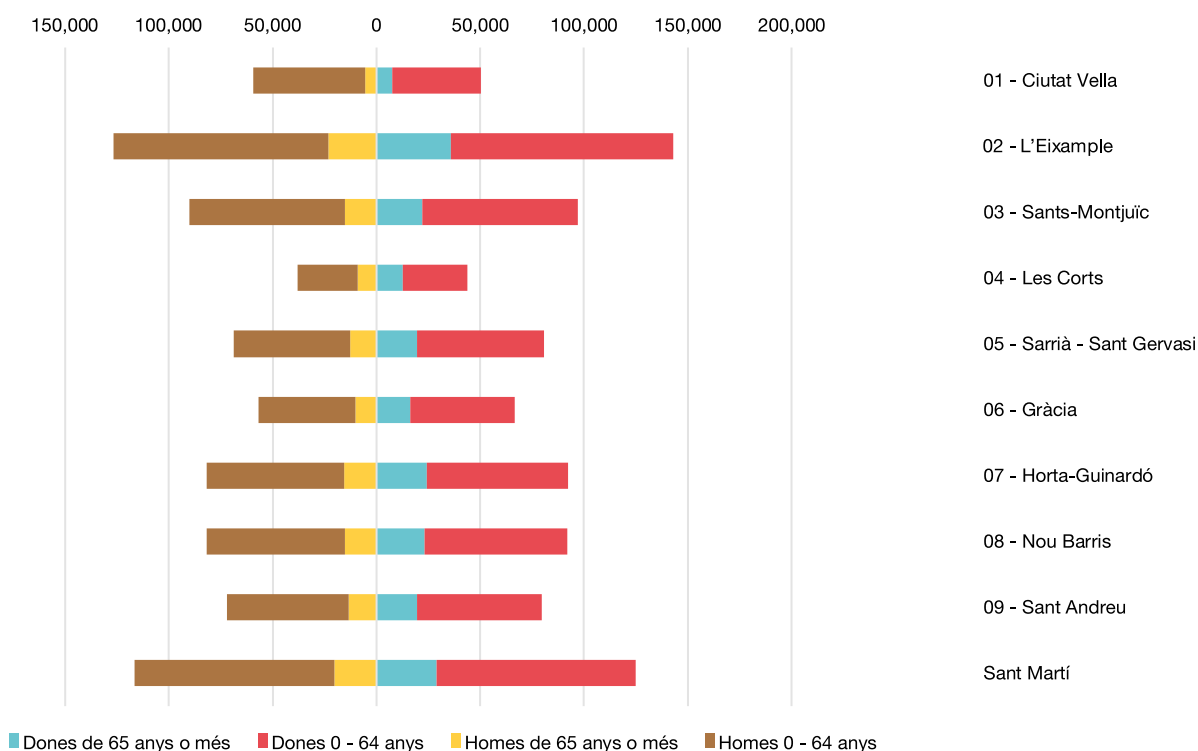
5 Es defineix com a generació el grup de persones que comparteixen el temps de naixement; habitualment es considera un període de 20-25 anys.

2.3.1 Una visió panoràmica de les persones grans a la ciutat

Les persones de 65 anys o més de Barcelona són 349.615 i representen el 21,1% del total de la població; és a dir, una de cada cinc persones que viuen a Barcelona tenen una edat a igual o superior a 65 anys.

La distribució per districtes és força desigual, tal com es pot veure en el gràfic que hi ha a continuació, i es mou en una forquilla que va des del 12% de la població del districte de Ciutat Vella al 26,6% de les Corts.

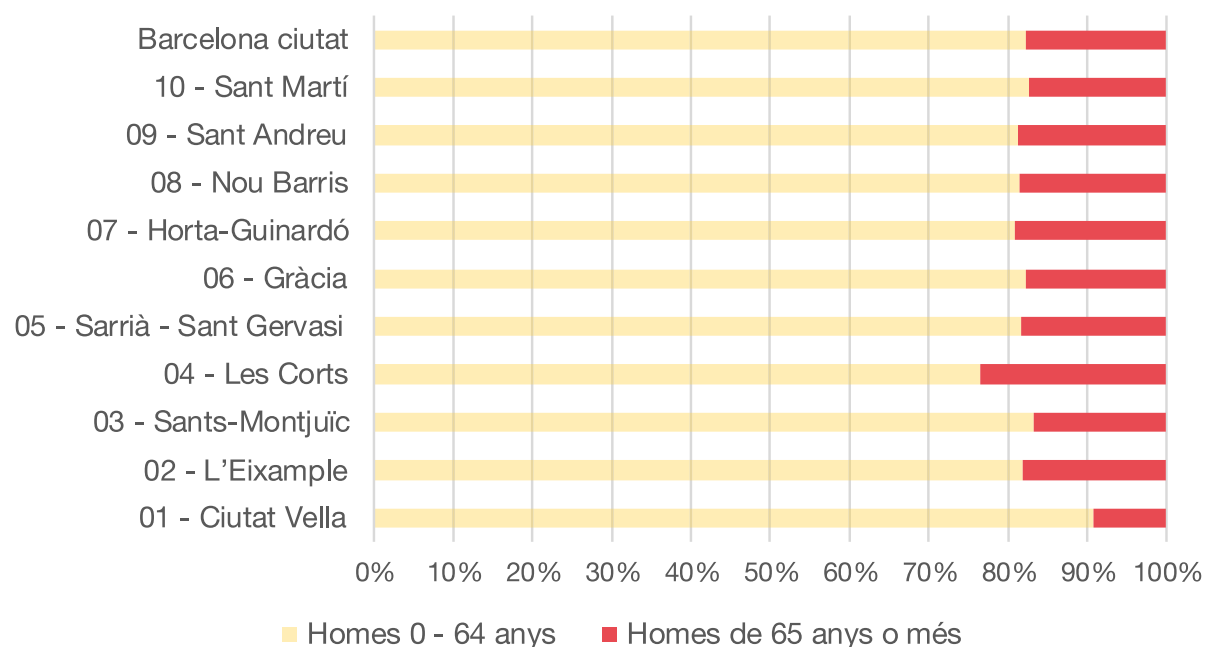
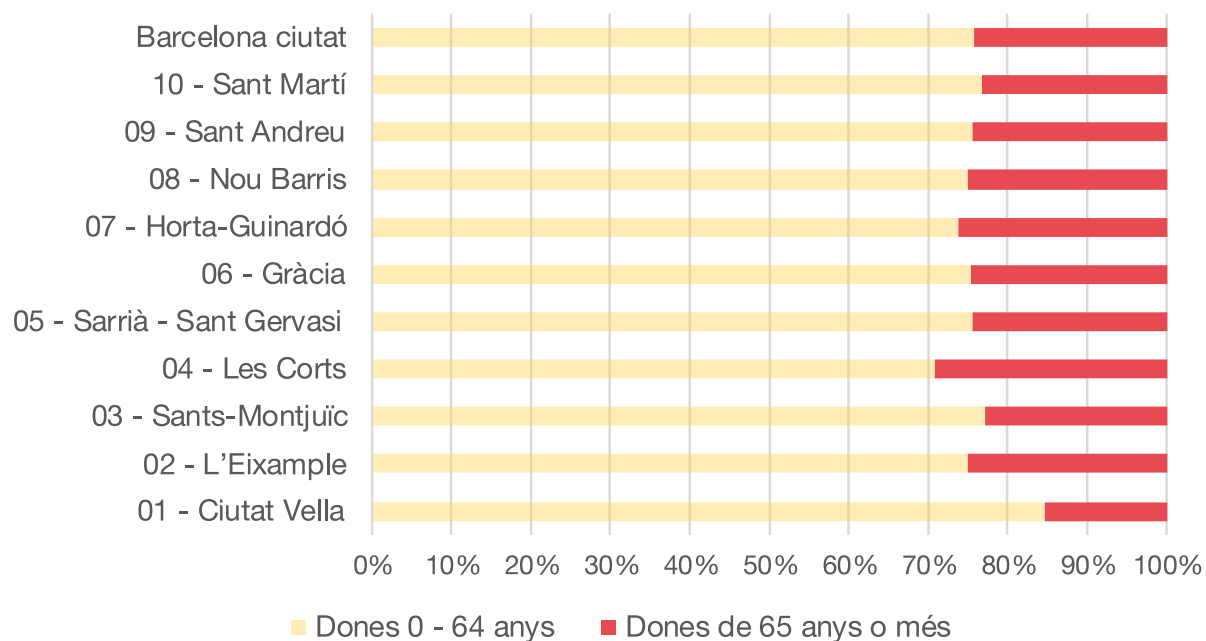
Gràfica 1. Distribució de la població per districtes i per grans franges d'edat.

Font: elaboració pròpia a partir de dades estadístiques de l'Ajuntament de Barcelona, any 2021.

Analitzant les dades per sexes, observem que les dones de 65 anys o més representen una mitjana del 24,1% a la ciutat, mentre que els homes representen el 17,7%; hi ha una distància de 6,5 punts a la ciutat, però presenta diferències entre districtes, com podem observar amb les gràfiques que hi ha a continuació. Així, per exemple, la diferència més reduïda entre homes i dones de més de 65 anys es dona a les Corts, precisament el districte amb més pes d'aquest grup de població, on les dones representen pràcticament el 30% de la població i els homes són el 23,5%. L'altre extrem, quant a la diferència de presència d'homes i dones de més de 65 anys, el trobem als districtes de l'Eixample i de Gràcia, amb una diferència de la proporció d'homes i dones de 65 anys o més de 6,9 i 6,8 punts, respectivament. El districte amb menys proporció de persones de 65 anys o més és Ciutat Vella: en el cas dels homes, no arriben al 10% del total d'homes (el 9,3%).

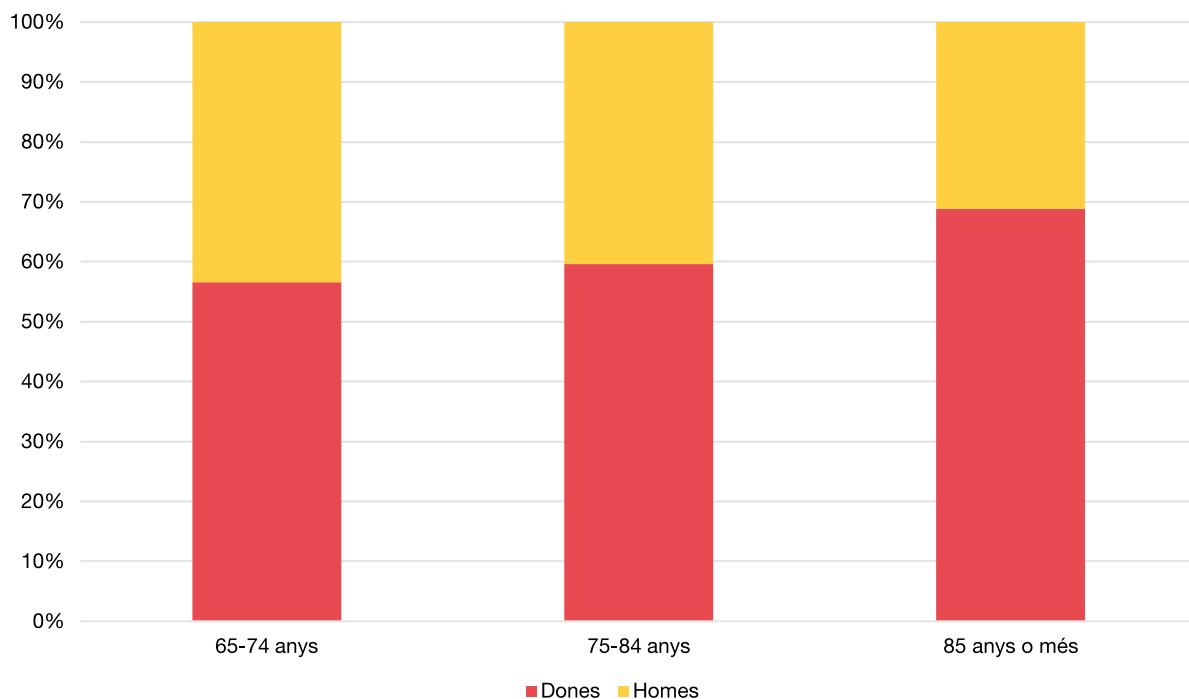
Gràfica 2. Distribució de la població per districtes i per sexes

Font: elaboració pròpia a partir de dades estadístiques de l'Ajuntament de Barcelona, any 2021.

Continuant amb l'anàlisi d'aquest grup de població segons la seva distribució per sexes, observem que, mentre que en el conjunt de la població de Barcelona les dones representen el 52,4%, si ens fixem en el grup de persones de 65 anys o més, aquest percentatge augmenta fins al 60%. Però també en aquest aspecte cada franja d'edat presenta diferències, com es pot veure en la gràfica 3, on es pot apreciar que en el grup més jove (de 65 a 74 anys) les dones ja representen el 56,6%, mentre que en el grup de persones més grans (de 85 anys o més) les dones representen el 68,9%.

Gràfica 3. Distribució de la població de 65 anys o més per grans grups i per sexe, 2021

Font: elaboració pròpia a partir de dades estadístiques de l'Ajuntament de Barcelona, any 2021.

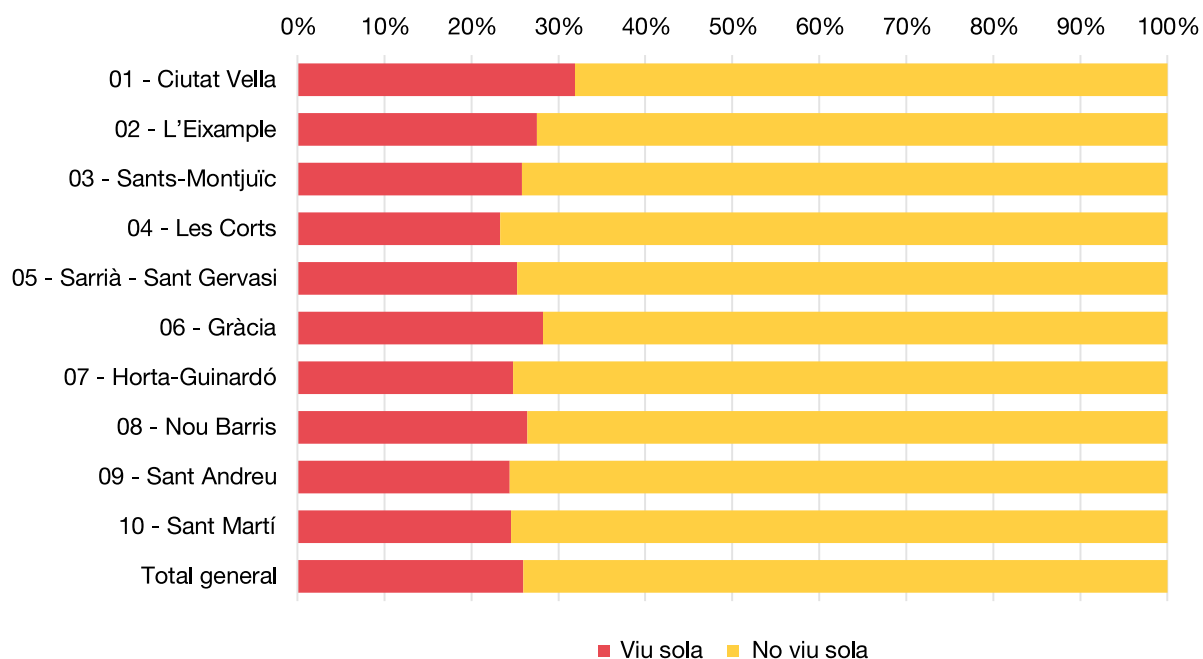
Aquest és un factor fonamental per entendre una bona part de les necessitats d'aquest grup de població, perquè, com han assenyalat diversos estudis i informes, entre els quals podem incloure els elaborats pel Consell Assessor de les Persones Grans de Barcelona (CAGG, d'ara endavant), la feminització de la vellesa va associada a un factor econòmic molt rellevant. En l'informe del CAGG del 2020 arran de la pandèmia per la covid-19 s'hi feia palès l'impacte que té la configuració actual de les pensions de viduïtat, amb uns imports insuficients per sostenir la vida material, i de les quals són beneficiàries majoritàriament dones d'edat avançada, fet que suposa un risc més alt de pobresa.

D'acord amb les dades de la Seguretat Social, les dones són el 92% de les perceptores de la pensió de viduïtat i l'import mitjà per a les dones l'any 2020 va ser de 748,23 euros mensuals enfront de la pensió mitjana (incloent totes les tipologies de pensió contributiva) de les dones, que és de 816,08 euros i que representa el 34% menys de la pensió mitjana dels homes.⁶ Aquests resultats són fruit de la configuració del mercat de treball des de mitjan segle passat: l'exclusió de les dones del mercat laboral formal (amb cotitzacions a la Seguretat Social) ha generat que moltes es vegin abocades a dependre bé de les pensions de viduïtat, bé de pensions no contributives amb un import encara més reduït i d'un règim que exclou la possibilitat de compatibilitzar diverses pensions.

Un altre element rellevant que descriu el grup de població de persones de més de 65 anys és la configuració de les llars: 90.727 persones de 65 anys o més viuen soles a Barcelona, una xifra que representa el 26% del total d'aquest grup d'edat, és a dir, una de cada quatre persones de 65 anys o més viu sola. Per districtes, observem que a Ciutat Vella aquest percentatge augmenta fins al 32% (pràcticament una de cada tres persones d'aquest grup d'edat viu sola), seguit de Gràcia amb el 28,3% i l'Eixample amb el 27,6%. En l'altre extrem, les Corts, el districte amb més proporció de persones grans, presenta el percentatge més baix, amb el 23,3%.

⁶ Val a dir que l'únic import de pensió mitjana en el qual els homes surten desfavorits és, precisament, el de viduïtat, ja que la pensió mitjana és de 517,31 euros, precisament degut a l'exclusió de les dones del sector productiu o a uns salaris i unes bases de cotització més baixes.

Gràfica 4. Població de 65 anys o més segons la convivència

Font: elaboració pròpia a partir de dades estadístiques de l'Ajuntament de Barcelona, any 2021.

L'anàlisi del fenomen de les persones grans que viuen soles per franges d'edat també és significatiu: el percentatge de persones que viuen soles augmenta amb l'edat. Així, en els grups d'edats més joves el percentatge de persones que viuen soles se situa per sota de la mitjana: per exemple, el grup de persones de 65 a 69 anys que viuen soles representa solament el 18%. En l'altre extrem s'observa que fins al 34% de les persones de 100 anys o més declaren viure soles, i el percentatge entre els grups de 90 a 94 anys i de 95 a 99 anys s'enfila fins al 42% i al 40%, respectivament.

Taula 1. Distribució de les persones de 65 anys o més que viuen soles, 2021

	Viuen soles	Total persones grans	Percentatge
65-69 anys	14.960	83.154	18,0%
70-74 anys	16.814	79.540	21,1%
75-79 anys	16.729	66.998	25,0%
80-84 anys	15.527	51.059	30,4%
85-89 anys	15.492	41.573	37,3%
90-94 anys	8.639	20.729	41,7%
95-99 anys	2.273	5.698	39,9%
100 anys o més	293	864	33,9%
Total general	90.727	349.615	26,0%

Finalment, un altre aspecte que es vol destacar té a veure amb la configuració intercultural d'aquest grup de població: tal com assenyala el Pla Barcelona Intercultural, a Barcelona actualment hi ha un 26,7% de persones nascudes en un país estranger i hi conviuen persones de més de cent vuitanta països diferents. Si mirem la nacionalitat, el 22,4% de les persones que viuen a Barcelona tenen una nacionalitat estrangera, amb una distribució territorial molt diversa, que va del 52,6% de Ciutat Vella al 14,6% de Sarrià - Sant Gervasi.

Taula 2. Població segons la nacionalitat i el grup d'edat per districtes, 2021

	Població de 65 anys o més				Població total			
	Esp.	Estr.	Total	% pob. estr. ⁷	Esp.	Estr.	Total	% pob. estr.
Ciutat Vella	11.678	1.522	13.200	11,5%	51.938	57.734	109.672	52,6%
L'Eixample	56.165	2.527	58.692	4,3%	201.077	68.272	269.349	25,3%
Sants-Montjuïc	35.784	1.495	37.279	4,0%	141.388	45.638	187.026	24,4%
Les Corts	20.987	672	21.659	3,1%	69.499	12.077	81.576	14,8%
Sarrià - Sant Gervasi	31.089	1.212	32.301	3,8%	127.469	21.732	149.201	14,6%
Gràcia	25.490	886	26.376	3,4%	97.931	25.345	123.276	20,6%
Horta-Guinardó	38.745	1.023	39.768	2,6%	143.951	29.993	173.944	17,2%
Nou Barris	37.013	1.195	38.208	3,1%	137.326	36.226	173.552	20,9%
Sant Andreu	32.054	875	32.929	2,7%	127.910	23.627	151.537	15,6%
Sant Martí	47.283	1.920	49.203	3,9%	190.298	50.883	241.181	21,1%
Total general	336.288	13.327	349.615	3,8%	1.288.787	371.527	1.660.314	22,4%

En la taula podem observar que la diversitat d'origens que presenta Barcelona no s'ha traslladat plenament als grups d'edat de 65 anys o més: únicament el 3,8% de les persones grans tenen nacionalitat estrangera enfront del 22,4% del total de la ciutat. Per districtes, destaca Ciutat Vella, que és el districte amb un percentatge més alt de població amb nacionalitat estrangera, però, tot i això, tot just representa l'11,5%, molt per sota del 52,6% de la població en el seu conjunt. El fenomen de les migracions està vinculat a la cerca de feina i d'unes condicions de vida millors i es produeix majoritàriament entre població més jove; en tot cas, caldrà parar atenció per observar si les persones que han emigrat es mantenen en el lloc de destinació en fer-se grans o bé prenen altres opcions.

2.3.2 Fenòmens amb un impacte especial sobre les persones grans

Per acabar de donar una visió panoràmica a la situació de les persones grans a Barcelona, no podem obviar el fenomen que ha trasbalsat els dos darrers anys: la pandèmia per la covid-19 i els seus efectes sobre la gent gran.

La pandèmia per la covid-19, que al principi del 2020 va provocar l'adopció de mesures dràstiques com el confinament domiciliari de tota la població durant pràcticament tres mesos, junt amb els efectes propis de la malaltia, amb unes altíssimes taxes de contagi i de gravetat amb resultat de mort entre els grups d'edat més gran, van generar una sèrie de situacions que hem de destacar:

- L'aïllament a què es van veure sotmeses les persones grans (recordem el percentatge de les que viuen soles) va afectar molt negativament el seu estat emocional, junt amb una situació percebuda de discriminació i mostres d'edatisme en molts entorns diversos (des de la discriminació per rebre tractaments mèdics fins a l'abordatge per part dels mitjans de comunicació).
- El tancament pel confinament va impulsar un canvi en les relacions amb les administracions i, de sobte, es va imposar la comunicació electrònica sense temps per a l'adaptació. La bretxa digital ja era un problema identificat en el grup de les persones grans, però la imposició de canals telemàtics per resoldre qualsevol circumstància davant les administracions i, fins i tot, les empreses privades ha generat situacions d'angoixa i dificultat per a moltes persones grans que no sempre han disposat del suport per ac-

7 En aquestes columnes es mostra el percentatge de població estrangera per franges d'edat, per posar de manifest la diferència que hi ha entre la composició general del districte i la que correspon a les persones de més de 65 anys.

cedir-hi. La bretxa digital ha esdevingut un element discriminador i d'exclusió per a l'exercici efectiu dels drets en aquest context.

- La situació de les residències per a persones grans mereix una reflexió específica: aquests serveis van ser un dels focus principals de contagi i les seves condicions no van permetre oferir una bona atenció a les persones grans, junt amb la saturació del sistema sanitari. Les residències van patir un altíssim nombre de baixes; però, més enllà de les persones que van emmalaltir i morir, hem de pensar en les situacions d'aïllament a què es va sotmetre les persones residents: sense poder contactar amb els seus familiars (progressivament es van anar incorporant opcions de videoconferència), però tampoc amb la resta de residents, sovint el confinament (fins i tot de persones no contagiades) aïllava les persones en les seves habitacions. La covid-19 ha obert un gran debat perquè ha constatat la necessitat de canviar el model de l'atenció residencial, tant des de la perspectiva de la gestió com del disseny mateix, per tal de donar una resposta real a les necessitats de les persones grans.

Fruit d'aquest debat, el Govern espanyol i les comunitats autònomes han aprovat un nou model de residències. Entre altres millores, destaca una atenció més personalitzada, l'impuls de la teleassistència, l'increment de personal d'atenció directa, i la millora de les seves condicions laborals. Aquesta estratègia fixa un termini de transició fins a l'any 2030.

3 Pla “Barcelona, ciutat amigable amb les persones grans”

El pla “Barcelona, ciutat amigable amb les persones grans” té com a visió aconseguir una ciutat que promogui l'autonomia de les persones grans i que faciliti els entorns, els equips, els serveis i els suports necessaris perquè les persones grans puguin escollir la forma de vida que s'ajusti millor als seus principis i valors.

El pla “Barcelona, ciutat amigable amb les persones grans” se centra a articular accions per a la promoció de les persones grans i entén aquesta etapa vital com una oportunitat per al creixement personal i també per al foment de la participació com a oportunitat per al desenvolupament relacional de les persones.

Aquest pla vol fer front als nous reptes de la ciutat per esdevenir una ciutat realment amigable amb les persones grans:

- La diversitat entre les persones grans. La societat barcelonina és diversa i complexa i aquestes característiques es fan paleses també en el grup de les persones grans. El grup de persones grans és molt variat: persones d'orígens diferents que han viscut experiències migratòries en moments i contextos diferents, però que conflueixen a la ciutat; persones amb orientacions sexuals que no s'ajusten a la norma heterosexual, que són un col·lectiu de persones que han viscut un llarg període de la seva vida amagant la seva situació per por de la repressió i el rebuig social, i que han lluitat i gaudit de la conquesta de drets en les darreres dècades i als quals cal garantir que podran continuar gaudint-ne; persones de generacions diferents, ja que, tot i que sovint es fa referència a les “persones grans” com un grup homogeni, l'allargament de l'esperança de vida ha ampliat aquest grup fins al punt que, per primera vegada, hi coexisteix més d'una generació, amb tota la diversitat cultural, de costums i de trajectòria vital que això pot significar.
- La longevitat és una de les bases del canvi demogràfic en totes les societats actuals. L'allargament de l'esperança de vida i els canvis en la configuració de les famílies, amb una reducció significativa del nombre de naixements, han donat lloc al que es coneix com *envelliment demogràfic*, que és un procés que es gesta al llarg del darrer segle, quan de forma gradual es van combinant aquests dos factors. Fer front a la longevitat, des de la perspectiva de l'amigabilitat, suposa plantejar la ciutat i les polítiques socials en un horitzó temporal curt, mitjà i llarg.
- Els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) són un referent mundial i esdevenen un repte per a totes les societats. Des de la perspectiva de l'amigabilitat vers les persones grans podem destacar els objectius de la salut i el benestar (ODS 3), la igualtat

de gènere (ODS 5) i la reducció de les desigualtats (ODS 10), especialment, però sense perdre de vista la fi de la pobresa (ODS 1) i la fam zero (ODS 2), així com les ciutats i les comunitats sostenibles (ODS 11). Incorporar-los al pla és un requeriment per complir els objectius de desenvolupament sostenible com a ciutat.

- L'accessibilitat universal és l'expressió d'una societat sense barreres de cap tipus, que facilita l'accés de totes les persones a tots els espais i els serveis, tant físics com virtuals. Suposa pensar la ciutat i els seus equipaments i serveis des d'una mirada que permeti que qualsevol persona pugui ser el màxim d'autònoma possible.
- La soledat és una realitat per a moltes persones; la soledat, fins i tot sent una opció escollida, pot comportar necessitats específiques en determinats moments de la vida de les persones. La soledat no desitjada comporta, a més, un gran impacte en el benestar emocional de les persones. És un repte de la ciutat oferir serveis i entorns segurs i adequats per combatre la soledat i tots els efectes negatius que se'n puguin derivar.
- La transformació digital és una realitat en les societats de principis del segle XXI que s'ha vist especialment impulsada per les condicions derivades de la pandèmia per la covid-19; ara bé, la transformació digital, entre algunes persones, especialment les més grans de les nostres societats, pot generar una situació d'exclusió derivada de la manca de coneixements i habilitats per incorporar-se a aquesta transformació. És el que s'ha anomenat *bretxa digital*, definida com la desigualtat en l'accés, l'impacte o l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en grups socials. Els grups més afectats poden ser-ho per raons de caràcter econòmic, cultural o d'edat, entre les més habituals; d'aquests, les persones grans són un dels col·lectius de població que més pateixen aquesta desigualtat, tant pel que fa a l'accés com a l'ús de les TIC. Aquesta situació pren una importància especial quan els processos de transformació digital es van estenent tant a la societat com a l'Administració i quan la bretxa digital influeix en l'accés als serveis públics.
- Tenir cura i oferir cura són dues cares del mateix repte que es vinculen al cicle de vida, perquè totes les persones, en fases diferents, seran receptores o proveïdores de cura de persones de la seva xarxa familiar i social més propera. El repte és definir noves formes per cobrir les necessitats de cura des de les polítiques socials, així com els models per proveir-les.
- Les relacions intergeneracionals i la generativitat són un repte que es vincula a la longevitat i, sobretot, als canvis en les configuracions de les famílies i en els patrons de relacions socials. L'allargament de l'esperança de vida en bona salut permet a les persones grans gaudir d'una vida més activa i tenir un paper rellevant tant a escala comunitària com familiar. Establir relacions entre generacions diferents és, alhora, un repte i una oportunitat per construir una societat més cohesionada i equitativa.

Els reptes que la ciutat es planteja són complexos i, per tant, es podran abordar des d'eixos diferents i amb la participació de tots els agents que duen a terme la seva acció a la ciutat.

3.1 Eixos estratègics

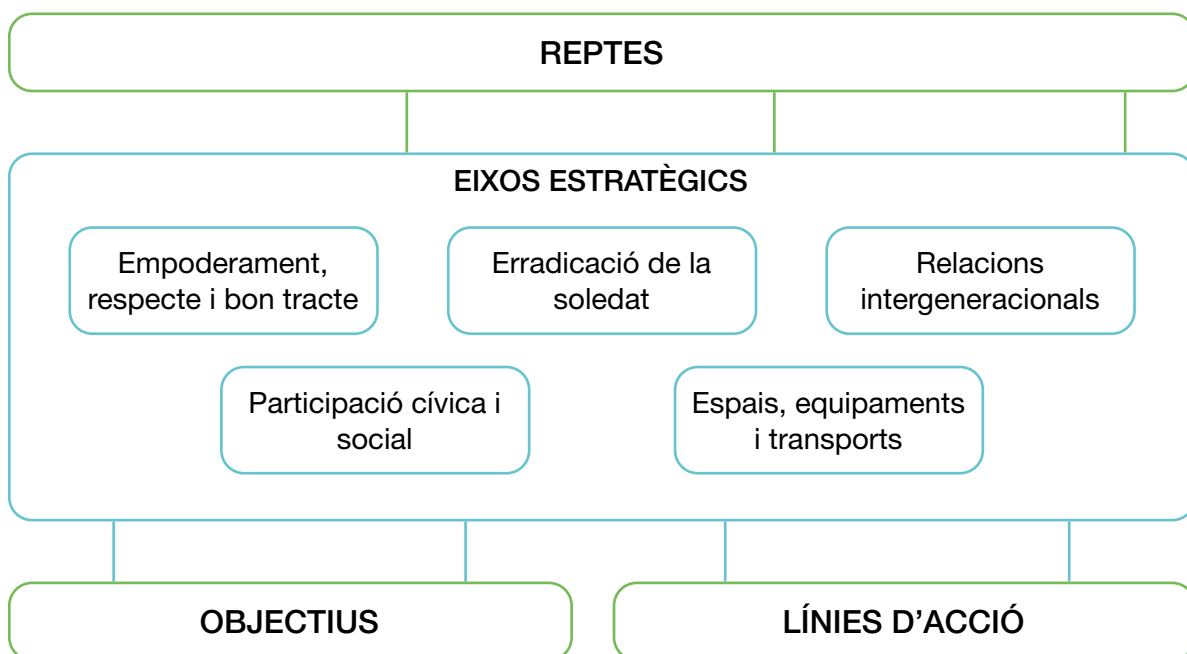
El pla "Barcelona, ciutat amigable amb les persones grans" s'estructura a partir d'uns eixos estratègics que donen resposta als reptes identificats.

Els eixos estratègics s'inspiren la definició feta per l'Organització Mundial de la Salut de les àrees de l'entorn urbà i social que influeixen en la salut i la qualitat de vida de les persones: empoderament, respecte i bon tracte; participació cívica i social; erradicació de la soledat; relacions intergeneracionals, i espais, equipaments i transports. Pel que fa als serveis de salut i socials, identificats com un àrea d'amigabilitat, Barcelona disposa de l'"Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment: una ciutat per a tots els cicles de vida (2018-2030)", que aprofundeix en aquesta àrea de manera específica, de manera que el Pla d'amigabilitat es remetrà a les accions previstes en l'Estratègia.

Pel que fa a aquest pla, s'hi defineixen cinc eixos estratègics:

- Empoderament, respecte i bon tracte
- Erradicació de la soledat
- Relacions intergeneracionals
- Participació cívica i social
- Espais, equipaments i transports

Il·lustració 2. Eixos estratègics

El Pla d'amigabilitat articularà els agents de la ciutat a partir del "Compromís Barcelona amigable amb les persones grans".

3.1.1 Eix 1. Empoderament, respecte i bon tracte

La introducció de l'anàlisi interseccional ha permès identificar i posar nom a situacions de discriminació que sovint quedaven amagades darrere les grans categories d'anàlisi (sexe, origen, classe social), i en aquesta revisió dels eixos de discriminació/privilegi ha sorgit amb força l'edatisme com a forma de discriminació vinculada a l'edat que especialment afecta les persones grans, que veuen com, únicament pel fet d'haver nascut en un moment determinat, estan subjectes a estereotips, discriminacions o invisibilització, a més de situacions on reben un tracte inadequat, com és la infantilització o la manca d'oportunitats per participar en la presa de decisions que afecten la seva vida.

La resposta a aquesta situació és l'empoderament de les persones grans, la presa de consciència i de les regnes de la seva pròpia vida en totes les decisions que les afectin; així com les polítiques orientades a promoure el bon tracte i el respecte a totes les persones.

Aquest eix es vincula als reptes de la transformació digital i a la diversitat de les persones grans, i la seva finalitat és difondre i garantir els drets i la dignitat de la gent gran i erradicar tota mena d'edatisme en l'atenció i el tracte a les persones grans.

Els objectius generals d'aquest eix són:

- Prevenir i abordar les discriminacions per raons d'edat i altres condicions personals i socials.

- Prevenir i fer front als maltractaments de la gent gran.
- Promoure l'autonomia i el creixement de les persones.

Objectius generals	Objectius operatius
Prevenir les discriminacions per raons d'edat i altres condicions personals i socials	<ul style="list-style-type: none"> • Combatre els estereotips vinculats a l'edat. • Facilitar l'accessibilitat en la transformació digital. • Visibilitzar les persones grans LGTBI. • Visibilitzar les persones grans migrades. • Fer visible la diversitat cultural entre les persones grans. • Facilitar processos d'empoderament de les dones grans.
Prevenir el maltractament de les persones grans	<ul style="list-style-type: none"> • Sensibilitzar sobre els maltractaments a les persones grans. • Prevenir situacions de risc de maltractament: detecció mitjançant indicadors. • Oferir suport a persones cuidadores. • Formar i sensibilitzar a persones cuidadores professionals i a personal de centres d'atenció diürna i residencial. • Formar i sensibilitzar el personal de l'Administració. • Enfocar les xarxes comunitàries a la detecció de situacions de maltractament.
Promoure l'autonomia i el creixement de les persones grans.	<ul style="list-style-type: none"> • Definir i implantar models d'atenció centrats en la persona. • Dissenyar una oferta lúdica i cultural accessible.

3.1.2 Eix 2. Erradicació de la soledat

La soledat és un fenomen que va més enllà del fet de viure sol o sola, però que pot estar-hi directament relacionat. A Barcelona, l'any 2021, el 26,9% de les persones de 65 anys o més vivien soles, cosa que representa més d'una de cada quatre persones i, si ens centrem en el grup d'edat de persones de més de 74 anys, augmenta fins al 30%. Viure sol o sola no és sinònim de soledat, però cal tenir en compte que qualsevol alteració de les condicions de vida de les persones que viuen soles que pugui afectar la seva mobilitat pot canviar els patrons de relacions i pot contribuir a l'aparició de la soledat no volguda.

Aquest eix es vincula al repte de la soledat en la societat.

Des d'aquesta perspectiva, aquest eix pretén donar resposta a les situacions de soledat per tal de prevenir-les i pal·liar-les, en cas que es produeixin, millorant les xarxes relacionals i de serveis.

Els objectius generals d'aquest eix són:

- Sensibilitzar sobre la soledat no desitjada i l'aïllament social.
- Promoure la detecció precoç de les situacions de soledat no desitjada.
- Fomentar la participació en xarxes comunitàries i de serveis per donar suport a les persones en situació de soledat.

Objectius generals	Objectius operatius
Sensibilitzar sobre la soledat no desitjada i l'aïllament social.	<ul style="list-style-type: none"> • Visibilitzar les situacions de soledat no desitjada a la ciutat. • Sensibilitzar sobre els efectes de la soledat no desitjada en el benestar emocional.
Promoure la detecció precoç de les situacions de soledat no desitjada.	<ul style="list-style-type: none"> • Promoure la col·laboració veïnal i comunitària per identificar situacions de soledat. • Desenvolupar eines que facilitin la comunicació entre agents comunitaris i serveis públics.
Fomentar la participació en xarxes comunitàries i de serveis per donar suport a les persones en situació de soledat.	<ul style="list-style-type: none"> • Facilitar l'accés a espais de socialització. • Facilitar l'accés a serveis de suport individual. • Promoure espais comunitaris de socialització.

3.1.3 Eix 3. Relacions intergeneracionals

Les relacions intergeneracionals són les que s'estableixen entre persones de cohorts o grups d'edat diferents.

Al llarg del cicle de vida les persones tendeixen a relacionar-se d'una manera més àmplia o més restringida amb persones d'altres generacions; per exemple, durant la infantesa és habitual que hi hagi relacions intergeneracionals tant en el marc de la família com en l'entorn més institucional (escola, serveis de salut, activitats de lleure, etcètera).

Tanmateix, en altres períodes del cicle vital aquesta relació intergeneracional es pot arribar a perdre i aquest fet és especialment significatiu entre les persones grans, en ocasions derivat de la dinàmica social i relacional mateixa de les persones (sortida del món laboral, situacions de salut que limiten la mobilitat o la pèrdua de familiars i de xarxa social són algunes de les circumstàncies que poden generar aquesta pèrdua de relacions intergeneracionals) i en altres ocasions derivat d'una organització social que segrega les persones per edats, fins i tot en l'accés als serveis o recursos.

Des d'una perspectiva de la cohesió social, les relacions intergeneracionals possibiliten experiències de cooperació i de relació entre persones d'edats diferents que poden contribuir a trencar les barreres que creen la discriminació edatista, i ofereixen la possibilitat d'ampliar les xarxes socials.

Aquest eix està vinculat al repte de les relacions intergeneracionals (la generativitat) i el canvi demogràfic.

Des d'aquesta premissa, aquest eix pretén facilitar la generació de vincles socials entre persones d'edats diverses com una font d'enriquiment personal i per a la millora de la cohesió social.

Els objectius generals d'aquest eix són:

- Fomentar i facilitar els vincles socials i efectius entre persones d'edats diverses (infants, joves, persones adultes i persones grans).
- Potenciar l'establiment d'equipaments i activitats intergeneracionals.

Objectius generals	Objectius operatius
Fomentar i facilitar els vincles socials i efectius entre persones d'edats diverses (infants, joves, persones adultes i persones grans).	<ul style="list-style-type: none"> • Programar activitats intergeneracionals en equipaments i serveis municipals i prioritzar la interrelació entre els espais educatius orientats a la infància i l'adolescència, i les persones grans i els espais específics per a elles (casals). • Introduir la perspectiva intergeneracional en el disseny dels espais públics de la ciutat, especialment als espais de joc i oci. • Dissenyar projectes que fomentin la relació intergeneracional en espais i entorns diversos de la ciutat que facilitin l'intercanvi solidari i no lucratiu, alhora que es potencien, difonen i estenen els projectes ja existents.
Potenciar l'establiment d'equipaments i activitats intergeneracionals.	<ul style="list-style-type: none"> • Reforçar la promoció de l'envelliment actiu i les relacions intergeneracionals en els casals de gent gran i els casals de barri. • Promoure la realització d'activitats intergeneracionals en la programació estable dels equipaments municipals.

3.1.4 Eix 4. Participació cívica i social

Sentir-se partícip d'una comunitat, d'una societat, requereix mantenir una activitat social que permeti a les persones estar connectades amb les seves xarxes socials, tant les properes (amistats, veïnatge) com les vinculades a la vida comunitària (associacionisme i participació social i cívica, en general).

L'activitat social pren una rellevància clau en les persones grans quan, majoritàriament, canvia el focus central de les seves vides i l'àmbit de treball, que proporciona una gran part de les connexions socials a les persones, deixa de tenir el paper clau que ha tingut durant una bona part de la seva vida. En el moment en què acaba l'etapa laboral, la importància d'establir altres xarxes i fer activitats socials és clau per mantenir aquest sentiment de pertinença i d'activitat.

El concepte d'envelliment actiu posa èmfasi en el desenvolupament del potencial del seu benestar, però també en la seva capacitat de participar en la societat d'acord amb les seves necessitats, desitjos i capacitats.

Aquest eix es vincula als reptes de la soledat i de la diversitat.

Per tant, un element essencial del Pla d'amigabilitat passa per l'eix que té els objectius generals següents:

- Fomentar la participació comunitària de les persones grans.
- Promoure un rol actiu de les persones grans en l'àmbit virtual i digital.
- Fomentar la participació de les persones grans en la definició de les polítiques de la ciutat.

Objectius generals	Objectius operatius
Fomentar la participació comunitària de les persones grans	<ul style="list-style-type: none"> • Impulsar o visibilitzar l'activitat feta pel CAGG i fomentar l'intercanvi amb altres espai de participació a la ciutat. • Fomentar la participació activa en la Xarxa de Ciutats Amigues de la Gent Gran i l'intercanvi de bones pràctiques. • Promoure el voluntariat i les xarxes d'intercanvi entre les persones grans.
Promoure un rol actiu de les persones grans en l'àmbit virtual i digital	<ul style="list-style-type: none"> • Facilitar l'accés a la digitalització mitjançant la formació en les TIC. • Fomentar la participació de les persones grans en les xarxes socials, una modalitat de participació.
Fomentar la participació de les persones grans en la definició de les polítiques de la ciutat	<ul style="list-style-type: none"> • Promoure la participació i les aportacions al llarg del procés de la convenció "Les veus de les persones grans". • Fomentar la participació de les persones grans en les polítiques de transport públic i mobilitat.

3.1.5 Eix 5. Espais, equipaments i serveis

L'amigabilitat, entesa com l'adaptació de la ciutat a les persones, requereix, entre altres aspectes, pensar i dissenyar els espais públics, els equipaments i els serveis des de la perspectiva de les persones i, especialment, de la gent gran.

En aquest eix cal tenir en compte dos elements que són clau: d'una banda, l'accessibilitat física als espais, equipaments i serveis i, de l'altra, l'accessibilitat i l'amigabilitat en l'accés personal, en allò que fa referència al tracte i a les característiques no físiques d'aquests espais i serveis.

En referir-nos a l'accessibilitat física, l'opció per fer una ciutat amigable amb les persones grans demana necessàriament l'impuls de l'accessibilitat universal, que inclou tant l'entorn físic (barreres físiques) com tot el que facilita aquest accés físic: comunicació (senyalització), tecnologies de la informació i la comunicació, i les vies per arribar-hi.

D'altra banda, des de la perspectiva de l'accessibilitat no física, cal pensar en l'adaptació dels serveis a les necessitats de les persones. Des d'aquesta perspectiva es poden redefinir els equipaments i els serveis pensant en les característiques que serien necessàries per fer més fàcil i amable l'accés de les persones, passant pel disseny de les formes d'accés (canals d'atenció i accés), pel tipus de serveis oferts, pels horaris i per altres aspectes similars.

A més, els equipaments, els serveis i els espais són elements sinèrgics en què conflueixen altres eixos:

- L'eix de l'empoderament de les persones grans, en la vessant d'erradicar l'edatisme.
- L'eix de l'erradicació de la soledat, en la mesura que poden ser d'espais de socialització.
- L'eix de les relacions intergeneracionals, perquè es poden dissenyar com a espais compartits.
- L'eix de la participació cívica i social, en la mesura que representen un àmbit on té lloc aquesta participació.

Aquest eix es vincula al repte de l'accessibilitat universal.

Els objectius generals d'aquest eix són:

- Potenciar uns equipaments, serveis i espais amigables i accessibles per a tothom.
- Promoure l'accessibilitat virtual.

Objectius generals	Objectius operatius
Potenciar uns equipaments, serveis i espais amigables i accessibles per a tothom	<ul style="list-style-type: none">• Potenciar el caràcter amigable dels casals de gent gran, reforçar els seus espais relacionals informals, els serveis o les accions d'acollida, i incrementar el funcionament en xarxa d'aquests casals.• Definir models intergeneracionals de centres de caràcter comunitari (casals de barri, centres cívics).• Elaborar el pla d'accessibilitat universal.• Desenvolupar intervencions urbanístiques, de mobilitat, d'enjardinament i altres vinculades a l'espai públic per tal de fer entorns amigables per a tothom.• Potenciar el comerç amigable i de proximitat.• Millorar els serveis de transport, incloent-hi el transport adaptat, porta a porta i a demanda.
Promoure l'accessibilitat virtual	<ul style="list-style-type: none">• Millorar l'accessibilitat i la usabilitat dels recursos virtuals (pàgines web, espais de tràmits i similars).

4 Governança del pla

El pla “Barcelona, ciutat amigable amb les persones grans 2022-2030” implica diversos agents tant dins la mateixa organització municipal com d’entitats i organitzacions externes. Per afavorir la corresponsabilitat i la coproducció en la definició de les accions i la seva implantació, es planteja una estructura en diversos nivells:

- Grup motor: liderat per la Direcció de Serveis d’Infància, Joventut i Gent Gran, amb la participació del Departament de Promoció de les Persones Grans i del Departament de Participació Social.
- Comissió interdepartamental: un espai per incorporar els òrgans municipals implicats en l’elaboració del pla.

El CAGG, com a òrgan consultiu i de participació de l’Ajuntament de Barcelona per a les qüestions relacionades amb la gent gran de la ciutat, participarà en el seguiment del pla.

5 Compromís Barcelona amigable amb les persones grans

Dur a terme aquest pla és una tasca conjunta de tots els agents de la ciutat i, per aquest motiu, és necessari que es comprometin a implantar-lo. Es proposa signar un compromís formal que reculli els principis generals del pla i pel qual cadascuna de les parts es compromet a desplegar-lo en el seu àmbit d'intervenció.

El CAGG hi té un paper rellevant, ja que la petició d'un pla d'amigabilitat és fruit de les seves propostes en la V Convenció "Les veus de les persones grans". Així, el CAGG ha estat l'òrgan que ha impulsat i liderat que el compromís es pugui fer efectiu i, per tant, tindrà un paper significatiu en el seu seguiment.

Els principis que ha de recollir el compromís són:

- Erradicació de l'edatisme.
- Promoció dels espais relacionals, intrageneracionals i intergeneracionals, que promoguin la sociabilitat.
- Foment de la participació en totes les fases del pla: presa de decisions, disseny, implantació i avaluació.
- Impuls del disseny per a tothom tant en entorns físics com virtuals.
- Promoció de la ciutat de les cures i el benestar emocional.

S'ha de convidar a participar en el compromís:

- Les institucions, amb l'Ajuntament exercint el lideratge, però també altres institucions implicades en el benestar de les persones grans.
- Les entitats de gent gran de la ciutat.
- Les entitats ciutadanes i veïnals de la ciutat.
- Els agents econòmics.

**Pla “Barcelona, ciutat
amigable amb les
persones grans
2022-2030”**

**Pla
Novembre 2022**

**Departament de Promoció
de les Persones Grans
Direcció de Serveis
d’Infància, Joventut i
Persones Grans.
Àrea de Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**